

МІФОПОЕТИКА ТА ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ НОВЕЛИ МАРКА ЧЕРЕМШИНИ «ТУГА»

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (29).

Лях Т. Міфопоетика та жанрово-стильові особливості новели Марка Черемшини «Туга»; 12 стор.; кількість бібліографічних джерел – 32; мова – українська.

Анотація. Стаття присвячена аналізу міфопоетики та жанрово-стильових особливостей новели Марка Черемшини «Туга». Проаналізовано фольклорно-міфологічні елементи, образи, художні деталі, реалізацію міфу «золотого віку» як елемента міфологічної свідомості. Авторка дійшла висновку, що міфологічну картину світу Марко Черемшина зреалізував у творі через систему бінарних опозицій життя – смерті, добра – зла. Досліджено художнє втілення національної ідеї в новелі «Туга».

Ключові слова: міфопоетика, фольклорно-міфологічні елементи, міфологічна картина світу, міф, образ, художня деталь, новела, неоромантизм.

У кінці XIX – початку XX століть письменники все частіше творчо переосмислюють міфологічні мотиви, сюжети, образи. Т. Гундорова відзначає «своєрідний культурний мітологізм раннього українського модернізму». На думку дослідниці, «він особливо виявився в спробі синтезувати національну естетичну культуру, інтегруючи ідеї культурного індивідуалізму та форми народної культури. Це засвідчує критика "хатян", творчість М. Коцюбинського, В. Стефаника, Марка Черемшини, О. Кобилянської, Г. Хоткевича» [9, с. 139].

Міфологізм поширювався через проникнення в літературу фольклорних елементів. Адже фольклор, за словами О.Киченка, «відтворює та моделює міф, відштовхуючись від його культурної цілісності, вбирає в себе та творчо обробляє не окремі фрагменти, а міфологічну картину в цілому, картину в її розмаїтті і динаміці» [17, с. 55]. Апелювання митців до фольклорних мотивів та поетики допомагає глибше проникнути в духовний світ персонажів, адже «містичне і міфотворче начало (без сумніву, перетворене у відповідності з новими естетичними уявленнями) нерідко є засобом психологічного одкровення» [23, с. 100].

В українській новелістиці кінця XIX – початку XX століть рецепція фольклорно-міфологічних елементів чи не найкраще репрезентує творчість Марка Черемшини. Письменник зростав на своїй етнічній культурі, народнопоетичній творчості. Колоритність стилю Марка Черемшини робила його прозу самобутньою, вирізняла творчу постать автора з-поміж інших західноукраїнських письменників, зокрема й «покутян», на що звертали увагу дослідники. А. Музичка спостеріг: «Коли Мартович і Стефанік, через фахову науку й науку суспільствознавства, викривали на підставі тисячних спостережень народню душу, то М.Черемшина наче йде за новими досягненнями в новій науці про т. зв. народню словесність і, від-

чувши та простудіювавши її, дає зразки своєї величавої творчості» [22, с. 68-69]. Цієї ж думки дотримувався й Ф. Погребенник, відзначаючи: «Яскраво колоритні образки Марка Черемшини з їх тонкою фольклорною поетикою дуже відмінні від сатиричних оповідань Мартовича, від сповнених глибокого драматизму новел Стефаніка» [24, с. 57].

Фольклорно-міфологічні елементи стилю Марка Черемшини органічно поєднувалися з його авторським баченням світу. І. Денисюк помітив, що образи новеліста, «органічно поєднуючись з елементами фольклорного походження, творять одне ціле» [10, с. 76]. Н. Мафтин вважає, що «самобутній гуцульський фольклор зі збереженими в ньому елементами реліктових вірувань, шифрограмами символів, орнаментальним декоруванням, транссубстанцією усіх виявів і форм життя, лексичним багатством послуговував моделлю художнього світосприйняття для Марка Черемшини, моделлю, в якій органічно поєдналися складові реалізму, імпресіонізму з неоромантизмом» [20, с. 20].

Міфологізм новел Марка Черемшини цікавив дослідників передусім як елемент художнього стилю митця. На сучасному етапі вивчення творчості письменника фольклорно-міфологічні елементи слід осмислювати як цілісну систему, що творить авторську концепцію людини і світу, а також є потужним засобом вираження світосприйняття митця. Показовою в цьому плані є новела «Туга» (1925), яка є об'єктом нашого дослідження. Мета статті – проаналізувати міфопоетику та жанрово-стильові особливості новели з метою з'ясування художньої індивідуальності письменника, а також його внеску в розвиток української новелістики кінця XIX – початку XX століть.

Новела «Туга» яскраво вирізняється в творчості Марка Черемшини насамперед тим, що в ній набуває потужного звучання національно-визвольна ідея. Очевидно через це новела не потрапила до двотомного видання творів Марка Черемшини 1974 р. У період радянського літературо-

знавства дослідники намагалися знівелювати ідейний аспект «Туги». Зокрема О. Романець стверджує, що зі змісту новели «[...] ясно видно, що дівчина проводить милого не на світову, а на громадянську війну» [27, с. 27]. Однак у творі національно-визвольна ідея розгортається на тлі теми січового стрілецтва, про що йде мова в самому тексті новели: «А село каже: то наша сила, наша надія, то наші стрільці, а напередовець – як божа днинка, як сонце в жнивка» (підкреслення наше. – Т.Л.) [31, с. 186]. До того ж, як відзначає М. Гуйванюк, «січовий рух, що на початку ХХ ст. набув значного поширення на українських теренах Галичини [...], здійснив великий вплив на адвоката та письменника І. Семанюка і на кілька років став невід'ємним атрибутом його життя» [8, с. 32].

На стрілецькій тематиці новели наголошує С. Проць [25]. Уперше в українському літературознавстві «Тугу» в контексті творів стрілецької тематики розглянула Л. Голомб. Дослідниця провела типологічні паралелі з тими творами, які стали, за її словами, «безпосереднім продовженням галицької стрілецької Голгофи», «художнім літописом боротьби за Карпатську Україну» [6, с. 404].

Юрій, коханий героїні новели Марічки, пішов у роки Першої світової війни воювати за незалежність та єдність українських земель у загонах Січових Стрільців: «Беру, – каже, – свій кіс та й свого коня, може, борше тоту Україну виберемо» [31, с. 186]. Свою майбутню державу Юрій бачить могутньою і вільною: «– А яка, питаю, буде тота Україна?»

А він схопився у стременах срібних та й каже: "Всі гори-долини та й полонини, як земля виширшки, як небо ввишки"» [31, с. 186].

Твір має народнописенну основу: «народна символіка, звернення героїні до сил природи, закликання лихих сил, віра в передчуття, самопожертва в ім'я вірності – все це "запозичив" Черемшина з фольклору, але, звичайно, оригінально, творчо трансформував» [14, с. 203].

Дослідники висловлюють різні думки щодо жанру твору. І. Денисюк відносить його до поезій у прозі [11, с. 220]; О. Гнідан означає твір як «ліричну поему-симфонію» [5, с. 159]. Подібну думку висловлює З. Гузар, за словами котрого, «Туга» «має всі яскраві ознаки поеми в прозі, глибоко ліричної, об'єднаної одним могутнім почуттям-домінантою» [7, с. 194]. «Ліричною монологізованою драмою» називає «Тугу» Н. Левчик [18, с. 180]. Л. Голомб помітила в новелі «музично-симфонічний принцип композиції, згідно з яким через увесь твір проходять, взаємно переплітаючись, два контрастні мотиви, дві мелодії: світла мелодія життя [...] і трагічна мелодія смерті» [6, с. 401]. Зазначимо, що в творі наявні емоційна напруга, яка досягає пунту, символічні образи, розвиток внутрішнього сюжету за схемою «теза – антитеза – синтез», характерні для новели.

«Тугу» написано у формі монолога-голосіння Марічки за своїм коханим. Така форма викладу надає творові ліричного звучання. Протиставлення життя і смерті, трансформація автором фольклорного мотиву та поетики в поєднанні з власними переживаннями за долю краю визначають неоромантизм новели.

Висвітлення національно-визвольної ідеї в неоромантичному світлі відповідає європейській традиції, адже «романтизм відіграв величезну роль у становленні не тільки українського, а й загалом європейського націоналізму» [13]. За словами І. Загребельного, «романтика – це теж свого роду прояв ірраціонального в людині. Патріот може свідомо йти в бій, наперед знаючи, що він програє, але Честь Нації йому дорожче понад усе – понад будь-які матеріальні цінності, понад саме життя» [13]. Саме такими Марко Черемшина малює борців за національну ідею в новелі.

Автор міфологізує образи твору, надає їм двоплановості, що характерно для орнаментальної прози, персонажі якої, на думку В. Шміда, «нерідко імітують і повторюють міфічні зразки, ототожнюючись з їх актантами» [32, с. 306]. Образи Марічки та Юрія нагадують образи Ярославни та князя Ігоря зі «Слова о полку Ігоревім». З образом Ярославни Марічку єднає мотив вірності своєму коханому, справі, за яку він бореться, звертання до сил природи.

Образи князя Ігоря та Юрія типологічно споріднює архетипний образ Юрія Змієборця. Адже, за спостереженням С. Пушика, на сюжет «Слова» «накладається й християнський міф про Георгія-Змієборця» [26, с. 29]. Антропонім персонажа Марка Черемшини прямо натякає на його місію визволення рідної землі від ворога. Типологічно споріднюють цей образ зі Змієборцем ряд художніх деталей. За народними віруваннями, святий Юрій «їхав на білому коні» [3, с. 610]. Цей образ зустрічаємо у видінні дівчини: «Так як увесні летів здалека до мене на білім коні, як кремій білий». Марічка бачить образ «гаддя», що символізує ворожі злі сили, які треба побороти, і водночас асоціюється з міфічним змієм, якого поборов святий Юрій: «гаддя крильми збило і над селом хмарою заклекотіло та й присні душі в село закликало» [31, с. 188].

Алюзію Святого Юрія використовує Марко Черемшина і в своїх поезіях «Сив-сокіл» (1926) та «Недописані книги» (1926). У поезії «Недописані книги» Юрою названо борця за національно-визвольну ідею. Тут автор малює чарівного коня Юри, що був невід'ємним атрибутом Святого: «Хвалився Юра перед ворогом: / Мой, нема в тебе такого коня: / Золота грива землю укрила, / Почерленила та й побagriла – / Срібні копита в землю тупають, / Мармур лупають, церкви складають» [31, с. 256].

Січове стрілецтво та його національно-визвольну боротьбу втілює образ Юри-стрільця у

поезії «Сив-сокіл»: «Врадувалася вся Україна: / Що убив Юра гордого Тура, / Що трісли леди і ожеледи, / Що розтворились Турові тюрми, / Що колядують гусли і сурми...» [31, с.255]. Погоджуємося з думкою Г. Василькевич про те, що, «спираючись на дві основні семантичні ознаки уснословесного образу Юрія як побідителя світла і творця життя, Марко Черемшина створює в поезії глибоко символічний образ Юрія, який набуває ознак ідеального "будівничого" доби міфології» [2, с. 161]. Ці ознаки письменник переніс і на образ Юрія в новелі «Туга».

Архетипна модель образу Юрія Змієборця міфологізує образ коханого Марічки, що надає йому певної передбачуваності, адже, за словами У. Еко, «мітичний персонаж утілює закон, універсальну вимогу, і таким чином він повинен бути частково передбачуваним» [12, с. 161]. Така передбачуваність підкреслює віру автора в перемогу.

Людина в екзистенціалі туги, «[...] біжить з буденності, ви-буває з неї в інший вимір буття» [29, с. 262]. Тому в своїй тузі героїня усвідомлює себе в двох світах – сакральному та профанному. Таке світосприймання властиве міфологічній картині світу, яка «заснована на співвідношенні універсальних категорій профанного та сакрального (відповідно хаотичного та космічного), що визначають, з одного боку, синтагматичні рівні міфології, а з іншого, – власне семантику міфу як прояв сакрального начала у профанному світі» (курсив автора. – Т.Л.) [17, с. 54].

Роздвоєння світосприйняття героїні прочитуємо вже в перших рядках новели: «Ще лишень вірою животію і втікаю із свого гробу. Вийду на царинку, а тут хліб росте, підіймається» [31, с. 186]. Світ зла, профанний світ символізує образ гробу, що асоціюється із замкнутим простором, тлінністю. У цьому світі стає очевидною марність сподівань Марічки, бо війна не шкодує нікого, а рідні люди стають чужими, тому що переконують дівчину зректися своєї надії. Образ царинки втілює світ добра, універсум, де «сонечко», «довгий лісовий шум», «біла хмарка», «гори-долини» не просто живі істоти, вони мають магичні властивості, можуть відшукати милого, живого чи мертвого. Самотня через втрату коханого та нерозуміння матір'ю, Марічка тікає з буденного світу і знаходить гармонію в світі природи, який для неї стає сакральним. Тут «коровки [...] мукають, аби милий відозвався, а овечки бляють та й у травах афини показують», «дощик дрібно намовляє», «бистрець підгляда», «трави клоняться і стеляться йому під ноги» [31, с. 187].

Природа допомагає дівчині перебороти сумніви. На слова матері «скинути геть перстінець» «захиталися дуби-явори, захиталися зелені гори», і Марічка проголошує клятву вірності коханому: «Нічо не скину та й не покину. Хоть най зів'яну, згору у тузі, не розлучуся, не розминуся, не розійдуся з напередовцем, стріль-

цем відважним, ні з його слідом на полонині, на крутих пляях, на строминах, на перехрестях, на переходах, далеких полях...» [31, с. 188].

В. Іванишин зараховує тугу до національних екзистенціалів, які «допомагають пізнати національне тут-буття, а через нього – національне буття як основу сущого» [15, с. 109-110]. Тому в тузі Марічки відкриваються сокровенні істини, а «особисте переростає у національно-космічне» [7, с. 195]. Екзистенція дівчини набуває ознак національної, тобто такої, що «постає на двох взаємозв'язаних рівнях. По-перше, як буття індивідуальної національної присутності (окремої національної людини, Я-буття чи Я). [...] По-друге, як буття колективної національної присутності (всієї національної спільноти, народу, Ми-буття чи Ми-як-Я)» [16, с. 37]. Марічка бачить, як її сужений «летів здалека [...] на білім коні», чує його прощальну коломийку: «Бувай, любко, здоровенька, вже-м си розлучили!» [31, с. 188]. Водночас у її свідомості виникає візія міфу своєї держави, часовий історичний образ України, коли знову будуть «ясні мечі в стрілецьких руках, золоті дуги в стрілецьких бровах, ярії рожі в стрілецьких ніжках, ясні зорі над головами» [31, с. 188]. Епітети, що вказують на ясний, золотий колір, споріднюють цей міф із міфом про «золотий вік», що слідує за «хаосом» [21, с. 222]. М. Бахтін зазначав: такі міфи, як міф про рай, про Золотий вік, про героїчний вік тощо, виявляють «історичну інверсію», за допомогою якої «відтворено те, що вже було в минулому, однак насправді може бути або мусить бути здійснено лише в майбутньому, що, насправді, є метою, повинністю, а не реаліями минулого» [1, с. 297].

Тут виокремлено світогляд Черемшини-неоромантика. Як відзначає О. Чаплінська, «критично оцінюючи минуле і сьогодення української нації, неоромантики кохалися у майбутньому, де зображували сильну і вольову націю» [30, с. 14]. У цьому міфі майбутнього автор утілює своє бачення могутності України, її військову міць і водночас – мирне буття під «ясними зорями», що, за логікою циклічної моделі часу, стане такою ж реальністю, як і та, що була в міфах у «прачасі».

Подібне пророче видіння з'являється у Стефанікової Марії в однойменній новелі. Марія бачить уже возз'єднану зоряну Україну: «Блискотять ріки по всій нашій землі і падають з громом у море, – а нарід зривається на ноги. Напереді її сини, і вона з ними йде на тую Україну, бо вона, тая Україна, плаче й голосить за своїми дітьми; хоче, щоби були всі вкупі» [28, с. 64]. На думку Н. Мафтин, «у мрії-видінні Марії, коли вона під тихий спів козаків уявляє собі Велику Україну, найповніше розкривається ідея твору» [19, с. 44]. Так само й ідею «Туги» закодовано у видінні Марічки.

Ознакою орнаментального стилю в новелі є ритмізація. Мелодика новел Марка Черемшини, за

спостереженням А. Войтюка, «визначається рухом ліричного почуття, зафіксованого як у тексті, так і в підтексті» [4, с. 46]. Ритм у новелі «Туга» передає внутрішні переживання героїні, у яких переплітаються настрої смутку та радості від сподівання. Так, спогади дівчини про те, як вона провела свого милого на війну, сповнені піднесеним настроєм, захопленням безстрашними воїнами, що передається анафоричним єдинопочатком, постійними епітетами та порівняннями: «А за ним хлопці сама охота, самі молодці, легіні грешні, як ліс молоденький. А село каже: то наша сила, наша надія, то наші стрільці, а напередовець – як божа днинка, як сонце в жнивка» [31, с. 186].

Ліричні тиради-звертання Марічки до зимарки, дощика, явора, її асоціативні враження задають спокійний ритм, який поступово сягає напруги, виходить у мажорну тональність радісним вигуком: «Радуйтеся, гори-долини, мій милий іде!» [31, с. 187]. Точку емоційної напруги цього епізоду створюють анафоричні питання дівчини, у яких вимальовується портрет милого, і які є настільки чуттєвими, що, здається, Юра має от-от з'явитися, однак останній рядок-рефрен руйнує сподівання Марічки, створює різкий емоційний спад і повертає оптимістичну настроєву тональність знову в мінор: «А де ж його густі брови, де твар молоденька?»

Де рушниці назад плечей?

Де легкий хід парубоцький?

Де усміх саду увесні?

Де погляд ясної днинки?

Де запах меду?..

Вітрець повіяв, весь його образ звів...» [31, с. 187].

Поряд із неоромантизмом та орнаменталізмом спостерігаємо в новелі прикмети імпресіоністичної поезики: суб'єктивізацію оповіді, послаблення сюжетного і посилення емоційно-настроєвого стрижня, акцентування предметних деталей.

Монолог Марічки нагадує «потік свідомості». У ньому – і спогад про те, як село провело «стрільців» на війну, і молитва до сил природи за милого, і мрія-видіння майбутньої держави. Переживання, в яких переплелися надія на повернення нареченого і туга за ним, дівчина переносить на об'єкти зовнішнього світу. Настрій туги постійно змінюють сподівання на повернен-

ня Юрія, тому Марічці вчувається, що «дощик дрібно намовляє: надівайся миленького кожної години!», і водночас – «чорний дуб перебиває: проси майстра, най йому хрест втешуть!» [31, с. 187].

Звукові та зорові образи асоціюються в Марічки з її минулим, де був милий. Так, іржання коня в лісі викликає спогади про останню зустріч з Юрієм, його від'їзд на війну. У поле зору дівчини потрапляють лише ті квіти, колір яких відповідає її настрою. Червона барва символізує кров, а отже, викликає почуття тривоги за милого, синя – мирне небо, перемогу над ворогом і над смертю: «Куди гляну, самі цвіти, то червоні, гей луна, то сині, гей тото небо, що по нім сизі орли літали». Стежку, якою ходив коханий, Марічка сприймає внутрішнім чуттям, тому спочатку дівчина бачить прапор, під яким пішов воювати Юрій: «Щось в'ється д'горі, як довга фана.

Серце видить, а очі ні.

Але та фана грає на сонці та й б'є мене по тварі.

Таже то тая стежечка, що він нею ходив ід мені!» [31, с. 187].

Отже, Марко Черемшина в новелі «Туга» творчо переосмислює фольклорно-міфологічні елементи, а також міфологізує образи твору, надає їм орнаментальну двоплановість. Психологію героїні письменник передає через сприйняття нею предметних деталей та пейзажу, фіксацію безпосередніх вражень від зорових та слухових образів, що є рисами імпресіоністичної поезики. Утвердження національно-визвольної ідеї в новелі «Туга» відбувається в руслі неоромантичного світовідчуження. Міфологічну картину світу в новелі Марко Черемшина зрелізував через систему бінарних опозицій життя – смерті, добра – зла. Модерністська рецепція фольклорно-міфологічних образів та мотивів міфологізує в творі національно-визвольну ідею.

Аналіз міфопоетики та жанрово-стильових особливостей новели Марка Черемшини «Туга» окреслює подальші шляхи дослідження творчості письменника в царині міфокритики, відкриває перспективи для поглибленого розуміння художньої індивідуальності письменника та його внеску в розвиток української новелістики кінця XIX – початку XX століть.

Література

1. Бахтин М.М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике // Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1975. – С.234–407.
2. Василькевич Г.П. Юрїївська народнопоетична творчість: проблема семантики і жанрової специфіки : монографія / Галина Василькевич ; МО і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 224 с.
3. Войтович В.М. Українська міфологія / Валерій Войтович. – К. : Либідь, 2002. – 664 с. : іл.
4. Войтюк А. Марко Черемшина – майстер ліричної прози / Адам Войтюк // «Покутська трійця» й літературний процес в Україні кінця XIX – початку XX століть (До 130-річчя від дня народження Василя Стефаника і Леся Мартовича) : матеріали наук. конф., 14–15 трав. 2001 р., м. Дрогобич ;

- МО і науки України, Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка, Каф. теорії та історії укр. л-ри, Укр. іст. т-во ім. М. Грушевського. – Дрогобич : Вимір, 2001. – С. 43–48.
5. Гнідан О.Д. Марко Черемшина: нарис життя і творчості / О.Д. Гнідан. – К. : Дніпро, 1985. – 167 [1] с.
 6. Голомб Л. Новела «Туга» Марка Черемшини в контексті творів стрілецької тематики / Лідія Голомб // «Покутська трійця» в загальноукраїнському літературному процесі кінця ХІХ – початку ХХ століття : зб. наук. праць ; [упоряд. С. Хороб] ; МО і науки України, Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 399–405.
 7. Гузар З. Поетика новели Марка Черемшини «Туга» : час і простір як композиційні детермінанти / Зенон Гузар // «Покутська трійця» в загальноукраїнському літературному процесі кінця ХІХ – початку ХХ століття : зб. наук. праць / [упоряд. С. Хороб] ; МО і науки України, Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника). – Івано-Франківськ, 2006. – С. 194–197.
 8. Гуйванюк М. Марко Черемшина: невідоме й призабуте. Наукові розвідки, републікації, документи / Микола Гуйванюк. – Снятин : ПРУТ ПРИНТ, 2007. – 108 с.
 9. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація : монографія / Тамара Гундорова. – Львів : Літопис, 1997. – 300 с.
 10. Денисюк І. Жанрово-стильова специфіка прози Марка Черемшини / Іван Денисюк // Живий у пам'яті народній: відзначення сторіччя з дня народження Марка Черемшини / упоряд. Ф. Погребенник. – К. : Дніпро, 1975. – С. 79–88.
 11. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст. / Іван Денисюк. – Львів : Наук.-видав. т-во «Академічний експрес», 1999. – 280 с.
 12. Еко У. Роль читача: Дослідження з семіотики текстів / Умберто Еко ; пер. з англ. М. Гірняк; [наук. ред. Марія Зубрицька ; ред. Ірина Фаріон]. – Львів : Літопис, 2004. – 384 с.
 13. Загребельний І. Ірраціоналізм, волонтаризм, романтизм як філософські основи ідеології українського націоналізму / Ігор Загребельний. – Режим доступу : <http://dontsovnpc.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=114>.
 14. Засенко О.С. Марко Черемшина. Життя і творчість / Олекса Засенко. – К. : Дніпро, 1974. – 254 [1] с.
 15. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури : навч. посіб. / В.П. Іванишин / [упоряд. тексту П.В. Іванишина]. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 256 с. – (Серія «Альма-матер»).
 16. Іванишин П. Національний спосіб розуміння в поезії Є. Маланюка, Т. Шевченка, Л. Костенко : монографія / Петро Іванишин. – К. : Академвидав, 2008. – 392 с. – (Серія «Монограф»).
 17. Киченко О. Фольклор як художня система (проблеми теорії) / Олександр Киченко. – Дрогобич : НВЦ «Каменярь», 2002. – 216 с.
 18. Левчик Н. Естетична парадигма творчості Марка Черемшини / Надія Левчик // «Покутська трійця» й літературний процес в Україні кінця ХІХ – початку ХХ століть (До 130-річчя від дня народження Василя Стефаника і Леся Мартовича) : матеріали наук. конф., 14–15 трав. 2001 р., м. Дрогобич ; МО і науки України, Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка, Каф. теорії та історії української літератури, Укр. іст. т-во ім. М. Грушевського. – Дрогобич : Вимір, 2001. – С. 172–182.
 19. Мафтин Н. Бо Україні потрібні її діти... / Наталя Мафтин // Дивослово. – 1998. – № 8. – С. 41–44.
 20. Мафтин Н. Неоромантична модель гуцульського дивосвіту (про новелістику Марка Черемшини) / Наталя Мафтин // Слово і час. – 1999. – № 6. – С. 20–24.
 21. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа / Е.М. Мелетинский ; [редкол. : С.Ю. Неклюдов и др.]. – 4-е изд., репр.: к 30-летию первого изд. ; РАН, Ин-т мировой литературы им. М.А. Горького. – М. : Восточная литература, 2006. – 408 с. – (Серія «Исследования по фольклору и мифологии востока»).
 22. Музичка А. Марко Черемшина (Іван Семанюк) / А. Музичка. – Одеса : Держвидав України, 1928. – 280 с.
 23. Орехова Л.А. Авторское мифотворчество и русский модернизм (лирическая проза) : учеб. пособие / Л.А. Орехова. – К. : НМК ВО, 1992. – 92 с.
 24. Погребенник Ф.П. Видатний художник-реаліст / Ф.П. Погребенник // Рад. літературознавство. – 1974. – № 6. – С. 57–66.
 25. Проць С. Нове прочитання двох новел Марка Черемшини – «Йордан» і «Туга» / Степанія Проць // «Покутська трійця» й літературний процес в Україні кінця ХІХ – початку ХХ століть (До 130-річчя від дня народження Василя Стефаника і Леся Мартовича) : матеріали наук. конф., 14–15 трав. 2001 р., м. Дрогобич ; МО і науки України, Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка, каф. теорії та історії укр. л-ри, Укр. іст. т-во ім. М. Грушевського. – Дрогобич : Вимір, 2001. – С. 239–245.
 26. Пушик С. Архітектура «Слова» / Степан Пушик // Рад. літературознавство. – 1988. – № 9. – С. 28–39.

27. Романець О. Співець Гуцульщини / Олекса Романець // Черемшина Марко. Твори / Марко Черемшина / [упорядкув. О.С. Романця та Н.В. Семанюк]. – К. : Художня література, 1960. – С. 3–30.
28. Стефаник В. Марія / Василь Стефаник // Дивослово. – 1998. – № 3. – С. 62–64.
29. Хамітов Н. Туга // Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж / [під ред. Н. Хамітова]. – К. : Наук. думка, 2000. – С. 261–262.
30. Чаплінська О.В. Філософія українського неоромантизму : параметри розуміння людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Чаплінська Оксана Вікторівна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
31. Черемшина Марко. Новели ; Посвяти Василеві Стефаніку ; Ранні твори ; Переклади ; Літературно-критичні виступи ; Спогади ; Автобіографія ; Листи / Марко Черемшина / [вступ. ст., упорядкув. й прим. О.В. Мишанича ; ред. тому В.М. Русанівський]. – К. : Наук. думка, 1987. – 448 с.
32. Шмид В. Проза як поезія : Пушкин, Достоевський, Чехов, авангард / Вольф Шмид. – [Изд 2-е., испр., расш.]. – СПб : ИНА ПРЕСС, 1998. – 352 с.

Татьяна Лях

**МИФОПОЭТИКА И ЖАНРОВО-СТИЛЕВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ
НОВЕЛЛЫ МАРКА ЧЕРЕМШИНЫ «ТУГА»**

Аннотация. Стаття посвящена дослідженню міфопоетики і жанрово-стилевих тенденцій новели Марка Черемшини «Туга». Проаналізовано фольклорно-міфологічні елементи, образи, художественні деталі, реалізацію міфа «золотого віка» як елемента міфологічного свідомості. Сделано вывод о том, что міфологічну картину світа Марко Черемшина реалізував в системі бінарних опозицій життя – смерті, добра – зла. Исследовано художественное воплощение национальной идеи в новелле «Туга».

Ключевые слова: міфопоетика, фольклорно-міфологічні елементи, міфологічна картина світа, міф, образ, художественна деталь, новелла, неоромантизм.

Tatyana Lyakh

**MYTHOLOGICAL POETICS, GENRE AND STYLISTIC FEATURES
IN THE SHORT STORY «SORROW» OF MARKO CHEREMSHYNA**

Summary. The article is devoted to the analysis of mythological poetics, genre and stylistic features in the short story «Sorrow» of Marko Cheremshyna. The folk-lore elements, images, artistic details, realization of the «Golden Age» myth as an inherent element of mythological consciousness are analysed in the article. The author comes to the conclusion that the mythological picture of universe in the short story Marko Cheremshyna realized through the system of binary oppositions life/death, good/evil. The artistic embodiment of the national idea in the Cheremshyna's short story «Sorrow» have been investigated.

Key words: mythological poetics, folk-lore elements, mythological picture of universe, myth, image, artistic detail, short story, neoromanticism.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2013 р.

Лях Тетяна Олегівна – старший лаборант кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».